

Ekspонат miesiąca - Listopad 2022 r.

Żelazne zwieńczenie z drewnianego krzyża przydrożnego z przełomu XIX i XX w.

Grajewska Izba Historyczna jako ekspонат miesiąca listopada proponuje kuty, żelazny krzyż, będący zwieńczeniem drewnianego krzyża przydrożnego.

Przedmiot został wykonany z żelaza. Został wykuty zapewne przez jakiegoś miejscowego kowala w lokalnej kuźni na przełomie XIX i XX wieku. Poszczególne elementy nie są wykonane zbyt dokładnie.

Krzyż ma 400 mm wysokości oraz 215 mm szerokości. Zwieńczenia boczne belki poziomej i górne belki pionowej ma formę stylizowanych trójlistnych zakończeń w formie trapezowej. Z miejsca przecięcia belek odchodzą stylizowane faliste promienie (zachowały się 3) o długości ok. 190 mm. W dolnej części belki pionowej przynitowany jest półksiężyc z ramionami skierowanymi ku górze. Wszystkie elementy łączone są ze sobą za pomocą metalowych, zakuwanych nitów. W dolnej części krzyż zwęża się w formę „szpikulca”, który służył do wbicia w drewnianą belkę krzyża.

Ekspонат jest w stanie dobrym i jest przykładem lokalnych tradycji religijnych i zdobniczych, które odchodzą w zapomnienie.

Krzyże w typie tego prezentowanego pojawiły się w XVIII w., szczególnie popularne stały się na przełomie XIX i XX wieku jako zwieńczenie przydrożnych lub cmentarnych drewnianych krzyży i kapliczek, nierozzerwalnie związanych z krajobrazem wiejskim północno-wschodniej Polski. Były one ważnym elementem architektury drewnianych kapliczek i krzyży. Stanowiły też dzieło sztuki kowalskiej i ludowej. Krzyż był świadectwem pobożności lokalnej społeczności i fundatorów. Świadczył o inwencji twórczej wiejskich i małomiasteczkowych kowali, bogactwie rozwiązań kompozycyjnych i zdobniczych oraz o precyzji wykonania. Krzyże są śladem lokalnej tradycji. Odznaczają się walorami plastycznymi, bogactwem form i kunsztem artystycznym wiejskich rzemieślników. Charakterystyczne są dla nich: oryginalność, dekoracyjność i różnorodność rozwiązań kompozycyjnych, które nie mają swoich odpowiedników w oficjalnym nurcie sztuki.